

İSTANBUL SANAYİ ODASI
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
VİZYONU

GIDA ÜRÜNLERİ SANAYİ

Sürdürülebilirlik
Öncelikleri ve
Takip Göstergeleri

İSTANBUL SANAYİ ODASI SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VİZYONU

RAPOR HAKKINDA

Ülkemiz sanayisinin dünyanın bugün en önemli gündem konusu haline gelmiş olan sürdürülebilirlik bağlamındaki dönüşümü, önemli bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu doğrultuda iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik çerçevesinde uluslararası ticarete ortaya çıkması muhtemel yeni sistemlerin ülkemiz ve sanayicilerimiz adına doğuracağı risk ve fırsatları göz önünde bulunduran İstanbul Sanayi Odası (İSO), vizyonunu “sanayi şirketlerimizin, küresel değer zincirinde yüksek katma değer üretmelerine ve rekabetçi sürdürülebilirlik yetkinliklerini artırmalarına destek olmak” olarak güncellemiştir.

Bu vizyon doğrultusunda yürütmeyi planladığı faaliyetleri için beş tematik alan belirlenmiştir. Bunlar, İklim Değişikliği ve Sürdürülebilir Sanayi, Döngüsel Ekonomi, İşin Geleceği, Güvenli Çalışma Ortamı ve Sürdürülebilir Finans'tır.

Bu çalışma, İSO bünyesinde faaliyet gösteren “Gıda Ürünleri Sanayi” Grubu'nun gelecek dönem sürdürülebilirlik çalışmaları için sektöre özel yol gösterici öncelikler ve takip göstergeleri sunmak amacıyla hazırlanmıştır.

“Gıda Ürünleri Sanayi” Grubu aşağıdaki Meslek Komitelerini kapsamaktadır:

Hayvansal Gıda Ürünleri Sanayi

Bitkisel Gıda Ürünleri Sanayi

Kakaolu, Şekerli Ürünler ve İçecekler Sanayi

Öğütülmüş Tahıl ve Unlu Mamuller Sanayi

Endüstriyel Yemek Sanayi

Söz konusu öncelikleri ve göstergeleri belirlemek için, uluslararası ve ulusal ölçekte literatür taraması yapılarak, sektörü etkileyen ve etkilemesi beklenen trendler, riskler ve fırsatlar incelenmiş, küresel ölçekte kabul görmüş Küresel Raporlama İnisiyatifi (GRI) Standartları vb. çerçeveler incelenerek Gıda Ürünleri Sanayi'ni öncelikli olarak ilgilendiren çevresel, sosyal ve ekonomik kriterler belirlenmiştir. Son olarak, sürdürülebilirlik performansı ile öne çıkan sektör şirketlerinin sürdürülebilirlik öncelikleri incelenmiştir. Taramadan çıkan sonuçlar, S360 Sürdürülebilirlik ve İletişim Hizmetleri A.Ş.'nin uzman görüşü ile analiz edilmiştir.

Rapor ve sürdürülebilirlik çalışmalarımızla ilgili tüm soru, görüş ve önerilerinizi surdurulebilirlik@iso.org.tr e-posta adresi üzerinden bize iletebilirsiniz.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR SANAYİ

İSO, iklim değişikliğinin, tüm iş süreçlerine ve karar verme mekanizmalarına tamamen entegre edilmesi gereken, stratejik bir konu olduğuna inanmaktadır. İklim Değişikliği ve Sürdürülebilir Sanayi alanında; iklim değişikliğinin etkilerini sanayi perspektifi ile tanımlamak, bu etkileri azaltmak ve gerekli uyum çalışmalarını yürütmek ve düşük karbonlu bir ekonomik modele geçiş için gereken çalışmalara odaklanılmaktadır.

ÖNCELİKLİ KONULAR

- İklim değişikliğine uyum ve emisyon azaltım stratejileri
- AB Yeşil Mutabakatı
- Temiz teknolojiler
- Enerji ve kaynak verimliliği & yönetimi
- Mevzuata uyum ve risk yönetimi

DÖNGÜSEL EKONOMİ

Mevcut ekolojik ve ekonomik krizlerin bir dengeleyicisi olarak kabul edilen döngüsel ekonomi ve döngüsel iş modelleri, sanayi sektörlerinin kaynak verimliliği üzerinden maliyet avantajı yaratmasına ön ayak olur. Döngüsel Ekonomi alanında; döngüsel ekonomi konusunda iş dünyasında farkındalık yaratılması, iş birliği ve etkileşimin artırılması, üretim süreçlerinde etkinliğin ve verimliliğin artırılmasında kolaylaştırıcı olunması konularına odaklanılmaktadır.

ÖNCELİKLİ KONULAR

- Atık yönetimi
- Kimyasal ve su yönetimi
- Değer zinciri ve yaşam döngüsü analizi
- Yenilikçi iş modelleri, döngüsel ürün ve hizmet tasarımı
- Yeşil satın alma / yeşil tedarik
- AB Döngüsel Ekonomi mevzuatına uyum

İŞİN GELECEĞİ

Hızlı teknolojik evrim ve sosyo-ekonomik kutuplaşmanın küresel ölçekte işsizliğe, gelir eşitsizliğine ve sosyal istikrarsızlığa yol açacağı beklenmektedir. Sürdürülebilir büyümeyi sağlamak için bu hızlı dönüşüm dalgasını yakalamak, işin geleceğini şekillendirmek için proaktif bir yaklaşım benimsemek, şirketlerin çalışanların gelir güvenliği ve refah ihtiyaçlarına yanıt vermesini sağlamak büyük önem taşımaktadır. İşin Geleceği alanında; sürdürülebilirlik çerçevesinde yetenek gelişimi ve dönüşümü ve kapsayıcı iş modellerine odaklanılmaktadır.

ÖNCELİKLİ KONULAR

- Yetenek gelişimi, yetenek dönüşümü, yaşam boyu öğrenim
- Kapsayıcı iş modelleri ve toplumsal cinsiyet eşitliği
- Dönüşümsel sürdürülebilirlik liderliği
- Girişimcilik

SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANS

Sürdürülebilir finans, geçtiğimiz dönemde önemi daha da çok anlaşılan hem Türkiye hem uluslararası piyasalarda uygulamalarını gittikçe daha fazla görmeye başladığımız yeni finans anlayışı olmaya başlamıştır. Bu yeni sürdürülebilir finans anlayışı, kurumlara yeni bir iş stratejisi ve alan yaratma fırsatı da sunmaktadır. Sürdürülebilir Finans alanı; Türkiye finans sektörü başta olmak tüm sektörlerde sürdürülebilirlik olgusunu yaymayı, bu konuda mevcut imkanlar ile İSO üyelerini buluşturmayı ve ihtiyaç duyulan finansal kaynağın yaratılmasında özel sektörü harekete geçirmeyi amaçlamaktadır.

ÖNCELİKLİ KONULAR

- Düşük karbonlu ve kapsayıcı büyüme için sunulan finansal araç ve ürünlerin geliştirilmesi
- Mevcut finans imkanları ile İSO üyelerinin buluşturulması
- Sürdürülebilir kalkınma odaklı iş birliklerinin artırılması

GÜVENLİ ÇALIŞMA ORTAMI

Günümüzde çalışma ortamları, teknolojik, ekonomik ve sosyal gelişmeler çerçevesinde hızla değişmektedir. Elde edilen ilerlemeye rağmen, birçok çalışanın güvenliği, sağlığı ve çalışma koşulları zorlu olmaya devam etmekte ya da yaşanan değişimler yeni sorunlara yol açmaktadır. Güvenli Çalışma Ortamı tematik alanı; çalışma ortamının, insan hatası durumunda bile mümkün olduğunca güvenli olacak şekilde tasarlanmasına, çalışanların sağlığının tehlikeye atılmaması için tehlikelerin ortadan kaldırılması ve en aza indirilmesine, güvenlik odaklı kurum kültürü oluşturulmasına odaklanılmaktadır.

ÖNCELİKLİ KONULAR

- İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG)
- Sağlık ve teknik donanım
- İşyeri iklimi, aydınlatma ve gürültü
- Kimyasal riskler
- Ergonomi: insana uygun çalışma
- İş organizasyonu ve çalışma süresi

www.iso.org.tr/surdurulebilirlik/ adresinden erişebilirsiniz.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK NEDİR?

Bir şeyin sürdürülebilir olması onun şu anki durumunu devam ettirebiliyor olması ya da kendini yenileyebiliyor olması anlamına gelmektedir. Kelimenin bu anlamından yola çıkarak sürdürülebilirlik kavramı; gelecek nesillere ekolojik, ekonomik ve sosyal koşulları devam ettirilebilir bir dünya bırakmak anlamında kullanılmaya başlanmıştır.

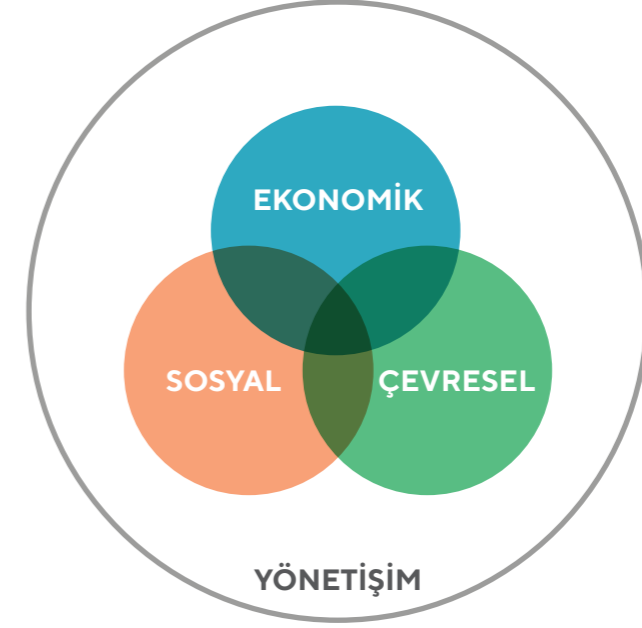
Sürdürülebilirlik kelimesinin bu anlamı 1987 yılında Birleşmiş Milletler'in yayınladığı "Ortak Geleceğimiz" adlı rapordan sonra şekillenmiştir. Bu rapora göre sürdürülebilirlik, doğanın ve gelecek kuşakların kendi gereksinimlerine cevap verme yeteneklerini tehlikeye atmadan, günlük

ihtiyaçlarımızı temin etmek ve kalkınmak olarak tanımlanmıştır.

Sürdürülebilir kalkınma kavramının tarihsel gelişim süreci aslında bize, insani gelişme politikalarının sadece ekonomik büyümeyi ele alan yaklaşımlardan çevresel ve toplumsal sürdürülebilirliğin insani gelişmenin olmazsa olmazı olduğunu düşünen yaklaşımlara doğru evrildiğini göstermektedir.

Sürdürülebilirlik, şirketler açısından ele aldığımızda ise, şirketlerin stratejilerine ekonomik sosyal ve çevresel risk ve fırsatları dahil ederek hedeflerini gerçekleştirmeleri ve uzun vadede tüm paydaşları için değer yaratmalarıdır.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN BOYUTLARI

EKONOMİK

Şirketler devamlılıklarını sağlamak için kendileri ve paydaşları için ekonomik değer yaratmalıdırlar. Eğer şirketler kar etmez, çalışanlarına ücret ödeyemez, tedarikçilerine düzenli ödeme yapamaz ve tüketicilerini/müşterilerini memnun edemezlerse varlıklarını sürdürümezler. Bu bakış açısı ile ekonomik boyutta şirketlerin uzun vadeli ekonomik değer yaratabilme kapasiteleri dikkate alınmaktadır.

SOSYAL

Şirketler içinde buldukları toplumun bir parçasıdır. Şirketlerin gelişmesi içinde buldukları toplumun gelişmesi ile mümkün olur. Şirketler kendi çalışanları da dahil olmak üzere, toplumun gelişmesine katkı sağlayarak (eğitim, girişimcilik, yardımlar, vb.) hem toplumun gelişmesine hem de eşitsizliklerin azaltılmasına katkı sağlarlar. Bu doğrultuda şirketlerin sosyal boyuttaki etkileri göz önüne alınmaktadır.

ÇEVRE

Şirketler üretimlerini ve hizmetlerini gerçekleştirmek için doğal kaynaklara ihtiyaç duyar. Ancak doğal kaynaklar sınırlıdır. Doğanın dengesinin bozulması yenilenebilir olan kaynakların yenilenmesini de etkiler. Şirketler hem kaynak kullanımı hem de çevreye zararlı etkilerini en az indirmelidir. Çevresel boyutta şirketlerin bu konudaki performansları takip edilmektedir.

YÖNETİŞİM

Başarılı ve sürdürülebilir şirketlerin karar alırken paydaş katılımına önem vermeleri, şeffaflığı ve hesap verebilirliği benimsemeleri, paydaşlarına karşı adil ve tutarlı davranmaları ve kurumsal güveni sağlayacak alt yapıya sahip olmaları gerekmektedir.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK YÖNETİMİ

Günümüzün dinamik ve küresel piyasalarında, şirketler rekabetin ön sıralarında yer almak için yarışmaktadır.

Şirketler, bu dönemde kaynaklarını inovasyon, Ar-Ge ve müşteri-tüketici memnuniyeti gibi konulara yönlendirmektedir.

Tüm bu odaklar, şirketlerin başarısı açısından önemli olmakla beraber, en az onlar kadar önem taşıyan bir konu ise; sürdürülebilirlik ve çevresel, sosyal ve yönetim (ÇSY) faktörleridir.

İdeal olan sürdürülebilirliğin kurumsal stratejiye entegre edilmesi, dolayısıyla kurumsal stratejinin ayrılmaz bir parçası olmasıdır. Bu anlamda, sürdürülebilirlik kapsamına giren tüm konuların ana stratejiyle bütünleşmesi çabalarını “sürdürülebilirlik stratejisi” olarak adlandırabiliriz.

Şirketlerin sürdürülebilirlik stratejilerini, kurum

stratejilerine entegre edebilmeleri için, öncelikle sektörün geleceğini öngörebilmeleri ve bu öngörüler ışığında vizyon belirlemeleri ve uygulamaya geçmeleri gerekmektedir.

Örneğin, gelecekte petrol fiyatlarında meydana gelecek artış sektörün tedarik zincirini olumsuz etkileyebilecektir. Suya erişebilirlik ve su kullanım bedelindeki değişiklikler şirketlerin maliyetlerini olumsuz etkileyeceği için bu duruma alternatif çözümler üretilmelidir.

Ek olarak, değişen tüketici davranışları, teknoloji ve dijitalleşme, iklim değişikliği, artan kaynak baskısı, demografik değişim gibi tüm sektörleri etkileyen küresel riskler ve fırsatlar da değerlendirilmelidir. Sürdürülebilirlik, finansmana kolay erişim ve finansman maliyeti açılarından artan oranda önem kazanmaktadır.

4 ADIMDA BAŞARILI SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK STRATEJİSİ UYGULAMASI

1

Neredeyiz? (Durum değerlendirme)

Bu adım; kurumun her biriminde var olan sürdürülebilirlikle ilgili uygulamaları, paydaş beklentilerini, yerel ve küresel trendleri içeren bir durum değerlendirme ve önceliklendirme analizinin yapılmasını kapsamaktadır.

2

Nerede olmak istiyoruz? (Vizyon)

Bu adımda orta ve uzun vadede şirket için öncelikli olan sürdürülebilirlik konularında nerede ve hangi konumda olunmak istendiğine karar verilir ve paydaşların bilgisine sunulur.

3

Oraya nasıl varırız? (Strateji, hedef belirleme ve uygulama)

Öncelikli konulardaki risk ve fırsatları değerlendirmek için hedefler (Kilit Performans Kriterleri - KPI) ve hedefe ulaşmak için aksiyon planları belirleme; kurum içinde kapasite geliştirme ve çalışanların konuyu sahiplenmesini sağlama (kurum kültürüne entegrasyon) aşamaları bu adımda gerçekleşir.

4

Oraya vardığımızı nasıl anlarız? (Performans takibi ve raporlama)

KPI'ların takibi için yönetim sistemleri kurma; takım, hedef ve süreçleri belirleme ve aksiyon planlarını uygulama; kaydedilen gelişmeyi kurum içinde ve dışında paydaşlarla paylaşma ve geribildirim toplaması adımdır.

KÜRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÜNDEMİ

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI

2015 yılında toplanan Birleşmiş Milletler zirvesi, Binyıl Kalkınma Hedeflerini (BKH) içeren ve bunlardan daha geniş kapsamlı olan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını (SKA, diğer bir ifadeyle Küresel Amaçlar) kabul etmiştir.

17 amaç ve 169 alt hedeften oluşan SKA'ların 2030 yılına kadar hayata geçirilmesi hedeflenmektedir. SKA'lar küresel ölçekte tüm sektörlerden çok sayıda katılımcının aktif olarak katıldığı ve paydaşlar arası üç yıl süren diyalog sürecinin sonucunda şekillenmiştir.

SKA'larda BKH'lerde yer almayan iklim krizi, sorumlu üretim ve tüketim, yenilikçilik ve barış gibi çok kritik bazı konular yer almaktadır. SKA'ların bir diğer önemli farkı hükümetlerin yanı sıra şirketlerin ve bireylerin aktif katılımını da öngörmesidir. Dünyada ve ülkemizde birçok şirket, SKA'ları sürdürülebilirlik stratejilerine entegre ederek 17 SKA'dan hangilerinin faaliyetlerini en çok etkilediğini tespit etmekte ve yürüttükleri faaliyetlerle en çok hangi SKA'lara katkı yaptıklarını da belirlemektedir.

AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI

Avrupa Yeşil Mutabakatı (AYM), 2050 yılına kadar Avrupa Birliği'ni (AB) net sera gazı emisyonlarının olmadığı, kaynak açısından verimli ve rekabetçi bir ekonomiye sahip adil ve müreffeh bir topluma dönüştürme stratejisidir. Böylece, Avrupa Yeşil Mutabakatı ile AB, 2030 yılına dönük sera gazı emisyon azaltımını en az %55 oranına yükseltmesi ve Avrupa'nın 2050 yılına kadar dünyanın ilk iklim-nötr kıtasına dönüştürülmesi hedefini ortaya koymuştur. Buna ek olarak AYM'de yer alan "Yenilenebilir Enerji

Direktifi" ile, 2030 yılında enerjinin %40'ının yenilenebilir kaynaklardan sağlanması hedefi belirlenmiştir. Açıklanan dönüşüm hedefleri göz önünde bulundurulduğunda Avrupa Komisyonu, AYM Planı ile salt bir "çevre" stratejisi değil, ülkemizi de yakından ilgilendiren yeni bir uluslararası ticaret sistemi ve iş bölümünü kurgulamaktadır. AB'ye yoğun bir şekilde ihracat yapan gıda sektörü Avrupa Yeşil Mutabakatı'nda belirtilen düzenlemelerin devreye girmesiyle çeşitli riskler

ile karşı karşıya kalacaktır. Çünkü Komisyon, Döngüsel Ekonomi Eylem Planı'nda (Circular Economy Action Plan- CEAP) açıkladığı gibi, sera gazı emisyonlarının hesaplanması ve raporlanmasını talep ederek karbon azaltımını doğrulanmış emisyon raporlarından kontrol edecek bir düzenleyici çerçeve geliştirecektir. Avrupa Yeşil Mutabakatı çağrısında yer alan "Tarladan Sofraya (Farm to Fork)" stratejisi gelecek 30 yıl içerisinde Avrupa Birliği'nin tarım ve gıda stratejisinin temelini oluşturmaktadır. Dünya tarımsal üretim değerinin yaklaşık %5'ini üretirken yedinci sırada¹, gıdaya yönelik tarımsal üretimde de 10. sırada² yer alan Türkiye'de AB tarafından belirlenen strateji ayrıca önem taşımaktadır. Bu stratejinin temel hedefleri;

- AB gıda sisteminin çevresel ayak izini azaltmak
- İklim değişikliği ve biyolojik çeşitlilik kaybı karşısında gıda güvenliğini sağlamak
- Çiftlikten sofraya rekabetçi sürdürülebilirliğe ve yeni fırsatlardan yararlanmaya yönelik küresel bir geçişe öncülük etmek³

AB'nin sera gazı emisyonlarının %10,3'ü tarımdan kaynaklanırken bunların yaklaşık %70'i ise hayvancılık sektöründen gelmektedir. Bu doğrultuda çiftçilerin, yenilenebilir enerji üretimini geliştirerek tarımsal atıklardan ve gübre gibi kalıntılardan biyogaz üretimi için anaerobik çürütücülere yatırım yapmaları gibi dönüşümler beklenmektedir. Ayrıca hayvancılıktan kaynaklanan metan emisyonlarını azaltma fırsatlarının yakalanması da strateji hedeflerinde açıklanmaktadır.

AYM'de belirtilen stratejide gıdanın satın alınabilirliği korunurken, tedarik zincirinde daha adil ve ekonomik getiriler üretilmesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda sürdürülebilir gıdanın aynı zamanda en uygun fiyatlı olmasını sağlamak adına AB tedarik zincirinin rekabet gücünü ve adil ticareti teşvik etmek ile yeni

iş fırsatları yaratmak gibi dönüşüm amaçları belirlenmiştir. Çevresel stratejilerin yanı sıra, gıda zincirini etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin Avrupa Sosyal Haklar Sütunu'nda (European Pillar of Social Rights) yer alan temel ilkeler çerçevesinde uygulanmasının altı çizilmektedir. Ayrıca Komisyon, bir izleme çerçevesiyle birlikte sorumlu iş ve pazarlama uygulamaları için bir AB Davranış Kuralları geliştirecektir. Kurallar, ilgili tüm paydaşlarla birlikte oluşturulacaktır.

AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI'NDA BU DOĞRULTUDA ÖNE ÇIKAN KONULAR

- Herkes tarafından kolayca erişilebilen sağlıklı gıda
- Sürdürülebilir bir etiketleme çerçevesi
- Sürdürülebilir gıda sistemlerinde paketlemenin kritik önemi
- Tek kullanımlık plastiklerin azaltılması
- Yeşil badana*** (greenwashing) yapılmaması
- Tüketicilere gıdanın kaynağı, besin değeri ve çevresel ayak izi hakkında dijital araçlar üzerinden bilgi verilmesi
- Pestisitlerin kullanım oranının 2030'a kadar %50 azaltılması ve gübre kullanımının %20 azaltılması
- Çiftlik hayvanları ve su ürünleri yetiştiriciliğinde antibiyotik kullanımının %50 azaltılması
- 2030'a kadar tarım arazilerinin en az %25'inin organik tarım yöntemleri kapsamında olması
- Gıda kaybı ve atıklarının azaltılması

***Ürün, hizmet veya firma politikaları için çevre dostu ya da sürdürülebilir olduğuna dair bir algı yaratmak amacıyla yürütülen ancak gerçeği yansıtmayan pazarlama faaliyetleridir.

GIDA ÜRÜNLERİ SANAYİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÖNCELİKLERİ

Söz konusu öncelikler belirlenirken, literatür taramasını sonucunda uzun bir öncelikli konu listesi oluşturulmuş, daha sonra her konu SASB (Sustainability Accounting Standards Board) dört aşamalı etki analizine göre değerlendirilmiş ve konu başlıkları belirlenmiştir.

Potansiyel öncelikli konuların etki analizi aşağıdaki başlıklara göre yapılmaktadır. Bu değerlendirmede her bir konu, etkinin büyüklüğü, oluşma ihtimali ve zaman dilimi çerçevesinde ele alınmaktadır.

Finansal etki ve riskler

Yasal mevzuata ilişkin etkiler

İnovasyon fırsatları

Sektörel örnekler ve rekabet avantajı

ÇEVRESEL

Çevre üzerindeki
etkimizi azaltmak

İklim değişikliği

Üretimde enerji
verimliliği

Ham madde yönetimi

Su ve atık su yönetimi

Kimyasal, gübre ve
pestisit yönetimi

Atık yönetimi, gıda
atıkları ve kaybı

Ürün yaşam döngüsü

Çevre mevzuatına uyum

Çevre yatırımları

Biyoçeşitlilik

Sürdürülebilir tarım
uygulamaları ve toprak
yönetimi

Hayvan refahı

SOSYAL

Paydaşlarımız için
değer yaratmak

İş Sağlığı ve Güvenliği

İnsan hakları ve adil
çalışma şartları

Yetenek yönetimi

Fırsat eşitliği ve çeşitlilik

Tedarik zincirinde
şeffaflık ve izlenebilirlik

Sağlıklı ve besin değeri
yüksek ürünler

Yerel üreticilerin
desteklenmesi

EKONOMİK

Ürün geliştirme,
iş modelleri ve
yönetişim anlayışında
yenilikçiliğe liderlik
etmek

Ar-Ge ve inovasyon

Dijitalleşme ve müşteri
memnuniyeti

Döngüsel ekonomi ve iş
modelleri

Sektörel iş birlikleri

Şeffaf yönetim anlayışı
ve raporlama

İş etiği

Ürün güvenliği ve kalite

Ürün etiketleri ve
iletişim

Sürdürülebilirlik
Öncelikleri: ÇEVRE

ÇEVRE ÜZERİNDEKİ ETKİMİZİ AZALTMAK

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (Food and Agriculture Organization, FAO) verilerine göre, dünya nüfusunun 2050 itibarıyla 9,7 milyar olması beklenirken, gıda talebinin karşılanabilmesi için küresel gıda üretiminin yaklaşık %70 artması gerekmektedir. Dünyanın sınırlı kaynakları her geçen gün artan insan nüfusunun ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmakta, aşırı nüfus yoksulluğu da artırmaktadır. Ayrıca iklim değişikliği sebebiyle tarımsal ürün deseninin değişme riski bulunmaktadır. Bu bakış açısı ile su kaynakları ve hammadde ile ilgili iklim risklerini yönetmek tarımsal üretim aşamasından itibaren ön plana çıkmaktadır.

Kaynakların sürdürülebilir şekilde kullanılmaması doğa üzerinde baskı, ekonomik faaliyetler üzerinde de tehdit oluşturmaktadır. Bu nedenle, çevresel etkimizi en aza indirmek, yaşam kaynağımız olan toprak, su ve biyoçeşitliliği korumak, enerji ve su verimliliğini artırmak, karbon salımlarını azaltmak ve sıfır atık hedefiyle faaliyet göstermek büyük önem taşımaktadır.

Çevresel öncelikler, hızla değişen yasal mevzuatlara, müşteri ve yatırımcı taleplerine uyum ve nihayetinde küresel rekabet gücü açısından da büyük önem taşımaktadır.

Çevresel Yönetim Sistemi'nin (ÇYS) oluşturulması genel hatlarıyla çevresel konu başlıklarının (atık, kimyasal, su, enerji, atık su) neler olduğu ve bu başlıkların yönetiminde izlenecek yol haritasının belirlenmesi için bir durum tespiti niteliğindedir.

İklim değişikliği

İklim değişikliğinin ham madde tedariki, üretim ve tüketim trendlerine etkisi; iklim risklerinin tanımlanarak karbon salımı azaltılması

Üretimde enerji verimliliği

Üretim süreçlerinde enerji verimliliği uygulamaları artırılarak enerji tüketim miktarlarının azaltılması

Ham madde yönetimi

Ham maddelerin sürdürülebilir kaynaklardan tedariki; geri dönüştürülmüş hammadde kullanımı

Su ve atık su yönetimi

Su tüketiminin azaltılması ve su kaynaklarının korunması, atık su yönetiminde endüstriyel atık su deşarj standartlarına uyulması

Kimyasal, gübre ve pestisit yönetimi

Kimyasal, gübre ve pestisit kullanımında yasal sınırlara uyulması, zararlı kimyasal kullanımının azaltılması

Atık yönetimi, gıda atıkları ve kaybı

Atıkların kaynağında azaltılması, geri dönüştürülmesi, tekrar kullanılması, gıda atık ve kaybının minimuma indirilmesi

Ürün yaşam döngüsü

Üretimde kullanılan ham maddelerin elde edilmesinden başlayarak, ilgili tüm üretim, sevkiyat, tüketici tarafından kullanım ve kullanım sonrası atık olarak bertarafı da kapsayan yaşam döngüsünün farklı aşamalarındaki çevresel etkilerini belirlemek, raporlamak ve yönetmek

Çevre mevzuatına uyum

ÇYS kurulması, çevre ile ilgili alınan cezalar, davalar vb. azaltılması

Çevre yatırımları

Çevre ile ilgili yatırımları artırmak

Biyoçeşitlilik

Faaliyetlerin biyoçeşitlilik ve doğal yaşam üzerindeki etkisini incelemek, denetlemek, izlemek ve korumak için proje ve uygulamalar geliştirmek

Sürdürülebilir tarım uygulamaları ve toprak yönetimi

Kaliteli ve yeterli miktarda gıda maddesinin, doğayla uyumlu ve sürdürülebilir kriterlerle üretilmesini içeren tarım uygulamaları gerçekleştirmek; toprak tarafından sağlanan destekleyici, üretici, düzenleyici ve kültürel hizmetlerin, bu hizmetleri mümkün kılan toprak işlevlerine veya biyolojik çeşitliliğe önemli ölçüde zarar vermeden sürdürmek ve geliştirmek

Hayvan refahı

Çiftlik hayvanlarının temel ihtiyaçlarını küresel ölçekte kabul görmüş ve Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü'nün (World Organization for Animal Health- OIE) benimsediği "Beş Özgürlük (açlığın ve susuzluğun önlenmesi, rahatsızlığın önlenmesi, ağrı, yaralanma ve hastalığın önlenmesi, normal davranış sergileyebilme özgürlüğü, korku ile stresin önlenmesi)" çerçevesinde yönetmek.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

Küresel meyve şirketi Chiquita Brands International, mutlak kapsam 1 ve 2 salımlarını 2030 yılına kadar 2019 yılına göre %30 azaltmayı taahhüt ediyor. Chiquita ayrıca, satın alınan mal ve hizmetleri, nakliye ve dağıtımını kapsayan salımlar için de, 2025 yılına kadar tedarikçilerinin %90'ının bilime dayalı hedeflere sahip olacağını taahhüt ediyor.

<https://www.chiquita.com/blog/chiquita-30by30-carbon-reduction-program/>

ATIK YÖNETİMİ, GIDA ATIKLARI VE KAYBI

Hollanda menşeli, taze organik meyve ve sebze ithalatı, ihracatı ve dağıtım şirketi Eosta, Nature & More alt markası için, plastik ambalajların önüne geçen yenilikçi bir markalama uygulaması başlattı. "Doğal Markalama" adlı uygulama ile, ürüne ilişkin bilgiler lazerle doğrudan ürünün üstüne işleniyor. Etiketleme gerekli olmadığı için müşteriler CO₂ salımlarının azaltılmasına yardımcı oluyor.

<https://www.natureandmore.com/en/growers/eosta-natural-branding-sustainable-production-consumption>

Sürdürülebilirlik
Öncelikleri: SOSYAL

PAYDAŞLARIMIZ İÇİN DEĞER YARATMAK

2019 yılında dünyada 2 milyar insanın güvenli, besleyici ve yeterli gıdaya sürekli olarak erişemediği tahmin edilmektedir. Son trendler devam ederse, açlıktan etkilenen insan sayısının 2030 yılına kadar 840 milyonu, yani dünya nüfusunun %9,8'ini aşması öngörülmektedir. Diğer taraftan, yetişkin obezitesi 2012'de %11,8 iken, 2025 yılına kadar 2012 seviyesine göre %40 artması beklenmektedir. Bu kapsamda, paydaşlarla ortak hareket ederek sağlıklı ve besin değeri yüksek ürünler geliştirmek, iklim değişikliğine dayanıklı sürdürülebilir tarım uygulamalarını yaygınlaştırmak, sürdürülebilir ve yerel ham madde tedariki ile tarımsal uygulamalara odaklanmak, operasyonel mükemmellik, kalite, gıda güvenliği ve lojistik gibi alanlarda çevresel, sosyal ve etik koşulları takip etmek ve geliştirmek büyük önem taşımaktadır.

İş Sağlığı ve Güvenliği

Tüm iş süreçlerinde çalışanların bedensel, zihinsel, ruhsal sağlığının korunması ve gerekli önlemlerin alınması

İnsan hakları ve adil çalışma şartları

Tüm değer zinciri boyunca çocuk işçi ve zorla çalıştırmama, ayrımcılığın önlenmesi, çalışan haklarının korunması, çalışanlara sendikal örgütlenme özgürlüğünün tanınması, adil yaşam ücreti ile ilgili çalışmaların teşvik edilmesi

Yetenek yönetimi

Yeni jenerasyondaki yeteneklerin şirkete kazandırılması, yeteneklerin elde tutulması ve kişisel gelişim ve kariyer planlaması uygulamalarıyla geliştirilmesi

Fırsat eşitliği ve çeşitlilik

Eşitlik ve çeşitlilik ön planda tutularak uygun iş ortamı geliştirilmesi

Tedarik zincirinde şeffaflık ve izlenebilirlik

Tüm tedarik zinciri boyunca çevresel, sosyal ve etik koşulların takip edilmesi, denetlenmesi ve şeffaf bir biçimde paylaşılması

Sağlıklı ve besin değeri yüksek ürünler

Yenilikçi, besin değeri yüksek ve sağlıklı ürünlerle müşterilere sağlıklı ve dengeli beslenme konusunda ilham verilmesi

Yerel üreticilerin desteklenmesi

İthal ham maddelerin ve ikame ürünlerin yerel olarak tedarik edilmesine yönelik çalışmalar yapılması; yerel üreticilere, çiftçilere yönelik destek ve geliştirme programları uygulanması; coğrafi işaretli ürünlerin yaygınlaşmasının teşvik edilmesi

SAĞLIKLI VE BESİN DEĞERİ YÜKSEK ÜRÜNLER

Obeziteyle mücadele ve sağlıklı beslenme konusunda yeni yaklaşımlar üzerine kafa yoran Nestlé, Nestlé Gıda Vakfı bünyesinde oluşturduğu standartları sürekli güncelleyerek bu konudaki ilerlemesini kamuoyu ile her yıl paylaşıyor. Şirketin 2020 yılı için duyurduğu hedefler aşağıdaki şekilde:

Ürünlere eklenen şekeri %5 azaltmak

Ürünlere eklenen sodyum miktarını %10 azaltmak

Nestlé Gıda Vakfı kriterlerini karşılamayan tüm ürünlerde doymuş yağı %10 azaltmak

<https://www.nestle.com/sites/default/files/2021-03/creating-shared-value-report-2020-en.pdf>

YEREL ÜRETİCİLERİN DESTEKLENMESİ

Innocent'ın sürdürülebilirlik bakış açısı ile sorumlu kaynak kullanımına dair belirlediği hedeflerden birini de SKA 10 "Eşitsizliklerin Azaltılması"na uygun olarak 2023 sonuna kadar 10.000 çiftçinin geçim kaynaklarını iyileştirmek için yatırım yapma stratejisi oluşturuyor.

Bu kapsamda yeni bir malzeme kullanmak isterse 4 adımdan oluşan prosedürü uyguluyor.

<https://www.innocentdrinks.co.uk>

Sürdürülebilirlik
Öncelikleri: EKONOMİK

ÜRÜN GELİŞTİRME, İŞ MODELLERİ VE YÖNETİŞİM ANLAYIŞINDA YENİLİKÇİLİĞE LİDERLİK ETMEK

2020 FMI (The Food Industry Association- Gıda Sanayi Federasyonu) trendleri araştırmasına göre, 2019 yılında bir markanın geri dönüşüm ve sürdürülebilirlik uygulamalarına tüketicilerin %24'ü öncelik verirken 2020 yılında bu oran %30'a çıkmıştır. Aynı araştırmaya göre, tüketicilerin %29'u, satın aldıkları ürünün ambalajı üzerinde serbest dolaşan, otlarla beslenen ve kafesiz taşınan besi hayvanlarına ait, adil ticaret veya sertifikalı ürünlere yönelik bilgi aramaktadır. Araştırmada, genç tüketicilerin %59'u (Z ve Y Kuşağı) çevresel sürdürülebilirliğin iyi beslenmek için önemli olduğunu söylerken, bu oran yaşlı tüketicilerde yalnızca %41'dir.

Bu çerçevede, sürdürülebilirlik için Ar-Ge ve inovasyon yatırımları ve sürdürülebilir ürün sunumu önemli bir rekabet avantajı yaratmakla beraber birçok riski de bertaraf etmektedir. Diğer taraftan, mevcut ekolojik ve ekonomik krizlerin bir dengeleyicisi olarak kabul edilen döngüsel ekonomi ve döngüsel iş modelleri sanayi sektörlerinin kaynak verimliliği üzerinden maliyet avantajı yaratmasına ön ayak olmaktadır. Döngüsel ekonomi konusunda iş dünyasında

farkındalık yaratılması, iş birliği ve etkileşimin artırılması, üretim süreçlerinde etkinliğin ve verimliliğin artırılması büyük önem taşımaktadır.

Ar-Ge ve inovasyon

Yenilikçi üretim ve ürünler için Ar-Ge ve inovasyon yatırımları; daha az enerji ve su tüketimi sağlayan, geri dönüştürülmüş ambalaj kullanımı ile çevresel ve sosyal fayda sağlayan ürünler

Dijitalleşme ve müşteri memnuniyeti

Üretim, satış, tedarik süreçlerinin dijitalleşmesi; müşterilerle etkin iletişim sağlanması ve müşteri memnuniyetinin artırılması

Döngüsel ekonomi ve iş modelleri

Atıkların ortadan kaldırılması ve ürünlerin tüketici kullanımı da dahil olmak üzere yaşam döngüsü boyunca takip edilerek ekonomiye geri kazandırılması

Sektörel iş birlikleri

Gıda sektörünün sürdürülebilirlik dönüşümü için iş birlikleri kurulması

Şeffaf yönetim anlayışı ve raporlama

Sürdürülebilirlik performansının paydaşlar ile şeffaf paylaşımı için raporlama yapılması, şikayet yönetim sistemleri ile kurum içi ve dışından gelecek geri bildirimlerin alınması

İş etiği

Etik iş anlayışı, yolsuzluk ve haksız rekabetin önlenmesi

Ürün güvenliği ve kalite

Uluslararası standartlarda üretim yaparak ürünlerin kalite ve güvenliğini teyit edilmesi; tedarik edilen ham maddeden tüketiciye ulaştırılan son ürüne kadar zincirin tüm aşamalarındaki kontrolle yüksek kaliteli ve güvenli gıda sunulması

Ürün etiketleri ve iletişim

Ürünlerin pazarlama ve satışını şeffaf ve sorumlu bir şekilde; Türk Gıda Kodeksi (TGK) Etiketleme ve Tüketicileri Bilgilendirme yönetmeliği gibi mevzuatlara uygun şekilde gerçekleştirmek; tüketicilere gıdanın kaynağı, besin değeri ve çevresel ayak izi hakkında bilgi verilmesi

AR-GE VE İNOVASYON

Impossible Foods Inc., et ürünleri için bitki bazlı ikameler geliştiren ABD menşeli bir şirket. Şirketin amacı, hayvancılık ürünleriyle ilişkili olumsuz çevresel etkiler olmadan insanlara etin lezzetini ve besleyici faydalarını vermek. Şirket, hayvansal ürünleri moleküler düzeyde araştırıyor, ardından et ürünlerinin deneyimini bitki kaynaklı proteinlerle tekrar yaratıyor. Şirketin imza ürünü olan Impossible Burger, Burger King ortaklığıyla 2019 yazında "İmkansız Whoppers" olarak ülke çapında satılmaya başlandı. Şirket ayrıca Little Caesars restoranları tarafından satılan pizzalar üzerinde test edilmeye başlayan bitki bazlı bir sosis ürünü de üretiyor. <https://impossiblefoods.com/company>

Temmuz 2020'de PepsiCo, dünyanın ilk geri dönüştürülebilir kağıt şişesini yaratarak Diageo ve Pilot Lite tarafından geliştirilen bu çığır açan teknoloji ile, sürdürülebilir kaynaklı kağıt hamurundan yapılmıştır ve standart kağıt akışlarında tamamen geri dönüştürülebilir olacak şekilde tasarlanmıştır. <https://www.pepsico.com/sustainability-report/packaging>

ÜRÜN ETİKETLERİ VE İLETİŞİM

Aralarında Marks & Spencer, Nestle, Eroski gibi büyük grupların da bulunduğu bir grup gıda üreticisi ve perakendecisi, 2021 yılı Haziran ayında, çevresel etkinin bir göstergesi olarak ürünlere ambalaj önü etiketlerinin yerleştirileceği Foundation Earth adlı yeni bir projeye kaydoldu. Etiketlerin arkasındaki sistem, çiftçilik, işleme, paketlenme ve nakliye aşamalarına göre, ürünün çevresel etkisini karbon (%49 ağırlıklı), su kullanımı (%17), su kirliliği (%17) ve biyolojik çeşitlilik kaybına (%17) göre değerlendiriyor. <https://www.just-food.com/news/food-giants-sign-up-to-new-foundation-earth-eco-labelling-scheme/>

ÖNCELİKLİ KONU	HEDEF ALANLARI	ÖRNEK HEDEFLER	TAKİP GÖSTERGELERİ (KPI)
İklim değişikliği	► Toplam salımlar	► <u>Karbon salımlarını</u> %X oranında azaltmak	► Toplam Kapsam 1 ve 2 salımları ► Kapsam 3 salımları (lojistik kaynaklı salımlar dahil)
	► Karbon yoğunluğu	► Üretim başına karbon salım oranını %X azaltmak ► Yıllık ciro başına karbon salım oranını %X azaltmak ► Çalışan başına karbon salım oranını %X azaltmak ► Yüzey alan başına karbon salım oranını %X azaltmak	► Toplam <u>karbon salım miktarı</u> (Kapsam1+2) (ton CO _{2e})/ Toplam üretim miktarı (ton) ► Toplam <u>karbon salım miktarı</u> (Kapsam1+2) (ton CO _{2e})/ Yıllık ciro (TL, \$, € ...) ► Toplam <u>karbon salım miktarı</u> (Kapsam1+2) (ton CO _{2e})/ Toplam çalışan sayısı ► Toplam <u>karbon salım miktarı</u> (Kapsam1+2) (ton CO _{2e})/ Üretim alanı (m ²)
	► Yenilenebilir elektrik tedariki	► %X yenilenebilir elektrik tedarik etmek	► Yenilenebilir elektrik tüketimi
Üretimde enerji verimliliği	► Enerji verimliliği	► Enerji verimliliği yatırımları ile birim üretim başına enerji tüketimini %X azaltmak ► Enerji tüketiminin azaltılması Elektrik (kWh) doğalgaz (m ³ , sm ³ ...) benzin, motorin (l) kömür, linyit (ton) vb.	► Enerji verimliliği ile sağlanan tasarruf miktarı (TL, kWh, m ³ , ton vb.)
	► Enerji verimliliği		
Ham madde yönetimi	► Sürdürülebilir ham madde tedariki	► Sürdürülebilir ham madde kullanımını %X artırmak	► Sürdürülebilir ham madde kullanım oranı
Su ve atık su yönetimi	► Kaynak bazında (şebeke, yüzeysel, yeraltı vb.) su kullanım miktarı	► Kaynak bazında (şebeke, yüzeysel, yeraltı vb.) su kullanım miktarının %X azaltılması	► Kaynak bazında (şebeke, yüzeysel, yeraltı vb.) su kullanım miktarı (m ³)
	► Kaynak bazında (şebeke, yüzeysel, yeraltı vb.) su deşarj miktarı	► Kaynak bazında (şebeke, yüzeysel, yeraltı vb.) su deşarj miktarının %X azaltılması	► Kaynak bazında (şebeke, yüzeysel, yeraltı vb.) su deşarj miktarı (m ³)
	► Kullanılan toplam su miktarı	► Birim üretim başına su kullanımını %X azaltmak	► Birim üretim başına kullanılan su miktarı
	► Geri dönüştürülen su miktarı	► Proseste geri dönüştürülen toplam su oranını %X artırmak	► Proseste geri dönüştürülen toplam suyun yüzdesi ve hacmi
	► Atık su geri kazanımı	► Atık su arıtma sürecinde geri dönüştürülen toplam su oranını %X artırmak	► Atık su arıtma sürecinde geri dönüştürülen toplam suyun yüzdesi ve hacmi
Kimyasal, gübre ve pestisit yönetimi	► Sürdürülebilir kimyasal tedariki	► %X sertifikalı kimyasal kullanmak	► Tedarik edilen kimyasal maddelerin sertifika oranı
	► Üretimde ve ürünlerdeki kimyasal, gübre ve pestisit kullanımı	► Üretimde ve ürünlerdeki kimyasal kullanımını ulusal ve uluslararası düzenlemelere (REACH* vb.) uygun gerçekleştirmek; gübre ve pestisit kullanım oranını azaltmak	► Ürünlerdeki kimyasal kullanımının uluslararası mevzuata uyumu ► Gübre ve pestisit kullanım oranı
Atık yönetimi	► Katı atık azaltımı	► Üretim süreçlerinde ortaya çıkan atıkları %X azaltmak	► Atık depolama alanına gönderilen atık oranı ► Geri kazanılan tehlikeli atık miktarı (ton) ► Geri kazanılan tehlikesiz atık miktarı (ton) ► Bertaraf edilen tehlikeli atık miktarı (ton) ► Bertaraf edilen tehlikesiz atık miktarı (ton) ► Ara depolamaya gönderilen tehlikeli atık miktarı (ton) ► Ara depolamaya gönderilen tehlikesiz atık miktarı (ton)
	► Atık dönüştürme ve yeniden kullanım	► Yeniden kullanılan/geri dönüştürülen atık oranını %X artırmak	► Yeniden kullanılan/geri dönüştürülen atık oranı
	► Gıda atıkları ve kaybı	► Gıda atıkları ve kaybını %X azaltmak	► Gıda atıkları ve kaybı oranı
	► Sürdürülebilir ambalaj stratejisi ve politikası	► Geri dönüştürülemeyen ya da doğada çözünmeyen ya da tek kullanımlık plastik ambalaj oranını %X azaltmak ► İade ambalaj oranını %X azaltmak	► Geri dönüştürülemeyen ya da doğada çözünmeyen ya da tek kullanımlık plastik ambalaj oranı ► İade ambalaj oranı

ÇEVRESEL ÇEVRE ÜZERİNDEKİ ETKİMİZİ AZALTMAK

ÖNCELİKLİ KONU	HEDEF ALANLARI	ÖRNEK HEDEFLER	TAKİP GÖSTERGELERİ (KPI)
Ürün yaşam döngüsü	► Yaşam döngüsü analizi	► Yaşam döngüsü analizinden geçen ürün oranını %X artırmak	► Yaşam döngüsü analizinden geçen ürün oranı
Çevre mevzuatına uyum	► Mevzuata uyum ► Çevre eğitimleri ► Çevresel Yönetim Sistemi (ÇYS)	► Çevre ile ilgili alınan cezaları sıfırlamak ► Gerçekleştirilen çevre eğitimlerini %X oranında artırmak ► Çevresel Yönetim Sistemi'nin (ÇYS) oluşturulması ve geçerliliğin korunması	► Çevre ile ilgili alınan cezalar ► Çalışanlara verilen çevre eğitim saati (kişi*saat) ► Çevresel Yönetim Sistemi'nin (ÇYS) oluşturulması ve ulusal mevzuata uyum ve uluslararası standartları sağlama
Çevre yatırımları	► Çevre ile ilgili performansı artırmak için yapılan yatırımlar	► Çevre ile ilgili performansı artırmak için yapılan yatırımlar toplamını %X artırmak	► Çevre yatırım ve harcamaları (TL)
Biyoçeşitlilik	► Faaliyetlere ilişkin risk faktörlerini belirleyerek biyoçeşitlilik konusunda uzman Sivil Toplum Kuruluşları (STK)'larla biyoçeşitliliği korumak ve iyileştirmek için beraber çalışmalar yapmak	► Biyoçeşitliliği korumak ve iyileştirmek için aksiyon planları oluşturmak	► Biyoçeşitliliği korumak ve iyileştirmek için gerçekleştirilen proje sayısı, projelerdeki çıktılar
Sürdürülebilir tarım uygulamaları ve toprak yönetimi	► Toprağın kendine has yapısını göz önünde bulunduran, ekosistem temelli bütüncül bir yönetim biçimi ► Toprak bozunumunun önlenmesi veya etkilerinin en aza indirilmesi ve bozulmuş toprakların eski haline getirilmesi/ iyileştirilmesi	► Damla sulama tekniği, pestisit ve saf azot kullanımını azaltan uygulamalar ile tarım alanlarının ekolojik dengesinin korunması ► Tarım arazilerinin en az %X'inin organik tarım yöntemleri kapsamında olması	► Sürdürülebilir tarım uygulaması proje sayısı ► Organik tarım yöntemleri kapsamında yönetilen tarım arazisi oranı
Hayvan refahı	► İyi Tarım Uygulamaları Yönetmeliği vb. rehber dokümanlar aracılığıyla hayvan refahına yönelik uygulamaları iyileştirmek ve geliştirmek	► Hayvan refahı konusunda standartların ötesinde uygulamalar geliştirmek	► Hayvan refahı proje sayısı

ÖNCELİKLİ KONU	HEDEF ALANLARI	ÖRNEK HEDEFLER	TAKİP GÖSTERGELERİ (KPI)
İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG)	▶ Kaza oranları	▶ Sıfır kaza oranlı bir organizasyon olmak	▶ Kaza sıklık oranı ▶ Kaza ağırlık oranı
	▶ İş sağlığı uygulamaları	▶ Meslek hastalığı vakalarını %X azaltmak ▶ Çalışanların esenliğini (wellness) sürekli kılacak iş yeri koşullarını yaratmak	▶ Meslek hastalığı oranı ▶ Meslek hastalığı sebebiyle yaşanan devamsızlık oranı ▶ Kronik hastalıkların sayısının takibi
	▶ İSG eğitimi	▶ Mevzuat çerçevesinde gerekli İSG eğitimlerini sağlamak ▶ Uyum ötesinde gerçekleştirilen İSG eğitim saatini %X artırmak	▶ Mevzuat çerçevesinde ve/veya mevzuatın ötesinde verilen İSG eğitim saati (kişi*saat)
	▶ Güvenlik kültürü oluşturulması	▶ Güvenlik kültürü oluşturulması amacıyla gerçekleştirilen etkinlik sayısını %X artırmak	▶ Güvenlik kültürü oluşturulması amacıyla gerçekleştirilen etkinlik sayısı ▶ Güvenlik kültürünün yaygınlaştırılması için liderlik uygulamaları gerçekleştirilmesi
İnsan hakları ve adil çalışma şartları	▶ İnsan hakları eğitimi	▶ İnsan hakları ile ilgili çalışanlara verilen eğitimlerin toplam saati ve oranını %X artırmak	▶ İnsan hakları ile ilgili çalışanlara verilen eğitimlerin toplam saati ve oranı
	▶ Çalışan bağlılığı ▶ Çalışan memnuniyeti	▶ Çalışan bağlılığı oranını %X'e çıkarmak ▶ Çalışan memnuniyeti oranını %X'e çıkarmak	▶ Çalışan bağlılığı skorları ▶ Çalışan memnuniyeti skorları
	▶ Çalışan yeteneklerini artırmak ve geliştirmek için uygulanan kariyer geliştirme programları ve yaşam boyu öğrenme programları ▶ Yetenek havuzu çalışan devir oranı	▶ Yetenek yönetimi süreçlerine dahil edilen çalışan oranını %X'e çıkarmak ▶ Yetenek havuzu çalışan devir oranını [X-X] aralığında tutmak	▶ Yetenek yönetimi süreçlerine dahil edilen çalışan oranı ▶ Çalışan devir oranı
Fırsat eşitliği ve çeşitlilik	▶ Çalışma ortamı çeşitliliği ▶ Toplumsal cinsiyet eşitliği	▶ Yönetim seviyesindeki kadın çalışan yüzdesini %X artırmak	▶ Çalışanların yaş, cinsiyet, azınlık grubu dökümü ▶ Yönetim seviyesindeki kadın çalışan yüzdesi
	▶ Ürün portföyü içerisinde yenilikçi, besin değeri yüksek, sağlıklı ürün oranının artırılması ▶ Tüm ürün kategorilerinde kullanılan yağ, tuz ve şeker miktarları ▶ Çiftlik hayvanları ve su ürünleri yetiştiriciliğinde antibiyotik kullanımı (Antimikrobiyal Dirençle Mücadele)	▶ Ürün portföyü içerisinde yenilikçi, besin değeri yüksek, sağlıklı ürün oranını %X artırmak ▶ Tüm ürün kategorilerinde kullanılan yağ, tuz ve şeker miktarlarını azaltmak ▶ Çiftlik hayvanları ve su ürünleri yetiştiriciliğinde antibiyotik kullanımının azaltılması (Antimikrobiyallerin gereksiz ve aşırı kullanımını önlemek)	▶ Ürün portföyü içerisinde yenilikçi, besin değeri yüksek, sağlıklı ürün oranı ▶ Tüm ürün kategorilerinde kullanılan yağ, tuz ve şeker oranları ▶ Çiftlik hayvanları ve su ürünleri yetiştiriciliğinde antibiyotik kullanım oranı (Antimikrobiyal kullanım oranı)
Yerel üreticilerin desteklenmesi	▶ İthal ham maddelerin ve ikame ürünlerin yerel olarak tedarik edilmesine yönelik çalışmalar yapılması; yerel üreticilere yönelik destek ve geliştirme programları uygulanması; coğrafi işaretli ürünlerin yaygınlaşmasını teşvik etmek	▶ Yerel üreticilere yönelik destek ve geliştirme programlarını artırmak ▶ Coğrafi işaretli ürünlerin sayısını ve portföydeki oranını %X artırmak	▶ Yerel üreticilere yönelik destek ve geliştirme programı sayısı ▶ Coğrafi işaretli ürün sayısı ve portföydeki oranı
Tedarik zincirinde şeffaflık ve izlenebilirlik	▶ Stratejik tedarikçi denetim oranı	▶ Çevresel ve sosyal konularda denetime tabi tutulan/performansı izlenen/ davranış kuralları setini onaylayan tedarikçi sayısını %X artırmak	▶ Çevresel ve sosyal konularda denetime tabi tutulan/performansı izlenen/ davranış kuralları setini onaylayan tedarikçi oranı
	▶ Sorumlu satın alma oranı	▶ Sorumlu kaynaklardan gelen satın alma oranını %X'e çıkarmak	▶ Gerçekleştirilen düşük çevresel etkili tedarik oranı

ÖNCELİKLİ KONU	HEDEF ALANLARI	ÖRNEK HEDEFLER	TAKİP GÖSTERGELERİ (KPI)
Ar-Ge ve inovasyon	► Sürdürülebilir ürünler / hizmetler	► Sürdürülebilirlik için Ar-Ge ve inovasyon yatırımlarının toplam yatırımlara oranını %X'e çıkarmak ► Sürdürülebilir ürün / hizmet kategorisinden gelen gelirin ciro içerisindeki payını %X'e çıkarmak ► Ar-Ge, Ür-Ge ve inovasyon yatırımlarının kârlılığa etkisini %X'e çıkarmak	► Sürdürülebilirlik için Ar-Ge ve inovasyon yatırımlarının toplam yatırımlara oranı ► Sürdürülebilir ürün kategorisinden gelen gelirin ciro içerisindeki payı ► Ar-Ge, Ür-Ge ve inovasyon yatırımlarının kârlılığa etkisi
Dijitalleşme ve müşteri memnuniyeti	► Dijitalleşmiş süreç ve hizmetler ► Müşteri memnuniyet skorları	► Müşterileri ihtiyaçlarını kolayca karşılamak için dijitalleşmiş süreç ve hizmetlerin oranını %X seviyesine getirmek ► Müşteri memnuniyet skorlarını X seviyesinde tutmak	► Dijitalleşmiş süreç ve hizmetlerin oranı ► Müşterilerin bilgi gizliliği ve güvenliğini güvence altına alan bilgi güvenliği yönetim sistemi politikası oluşturulması ve halka açık olarak paylaşılması ► Müşteri memnuniyet skorları
Döngüsel ekonomi ve iş modelleri	► Döngüsel ekonomi ve eko tasarım, eko etiket uygulamaları	► Döngüsel ekonomi ve eko tasarım, eko etiket uygulamalarının geliştirilmesi	► Toplam fire oranı ► Geri dönüştürülebilir malzeme oranı ► Geri dönüştürülen ve kullanılan malzeme oranı ► Geri dönüştürülebilir ambalaj malzemesi kullanım oranı
Sektörel iş birlikleri	► Sürdürülebilirlik inovasyonu için iş birlikleri	► Sürdürülebilirlik inovasyonu için gerçekleştirilen iş birliği sayısını artırmak	► Sürdürülebilirlik inovasyonu için gerçekleştirilen iş birliği sayısı
Şeffaf yönetim anlayışı ve raporlama	► Paydaş ilişkileri ► Raporlama	► Paydaşların kilit konu ve kaygılarını iş stratejisine entegre edebilmek amacıyla paydaş diyalogu mekanizmalarını artırmak ► Sürdürülebilirlik performansının paydaşlar ile şeffaf paylaşımı için raporlama	► Paydaş grubuna, katılım türüne ve konuya göre katılım faaliyetlerinin sayısı ► Çevresel ve sosyal konular dahil konu bazında gelen ve çözülen dilek, şikâyet ve istekleri takip etmek ► Raporlama sayısı ve sıklığı ► Çalışan bağlılığı, memnuniyeti ve/veya müşteri memnuniyet anketi sonuçlarının halka açık olarak şeffaf şekilde paylaşılması ► Müşteri dahil tüm paydaş geri bildirimlerinin, yanıtlanan ve çözüme kavuşturulan sayısı olmak üzere kısımları ile halka açık olarak şeffaf şekilde paylaşılması
İş etiği	► İş etiği kapsamında politika ve uygulamalar	► Kurumun iş etiği politikaları ve prosedürleri hakkında yapılan iletişim çalışmalarını artırmak ► Etik Hat vb. uygulamalar ile kurum içi ve dışından bildirim yapılabilmesini sağlamak	► Kurumun yolsuzluk karşıtı politikaları ve prosedürleri hakkında yapılan iletişim çalışmaları ve verilen eğitimler ► Yolsuzlukla ilgili belirlenen vakalar ve bunlara karşı alınan önlemler
Ürün güvenliği ve kalite	► Uluslararası gıda güvenliği ve kalite yönetim sistemlerine uygun üretim ► Tedarikçileri Uluslararası Gıda Güvenliği Girişimi (GFSI**) standartları gibi standartlar çerçevesinde denetlemek	► Uluslararası gıda güvenliği ve kalite yönetim sistemlerine uygun üretilen ürün oranını %X artırmak ► Ürün güvenliği ve kalite açısından denetlenen tedarikçi oranını %X artırmak	► Uluslararası gıda güvenliği ve kalite yönetim sistemlerine uygun üretilen ürün oranı ► Ürün güvenliği ve kalite açısından denetlenen tedarikçi oranı
Ürün etiketleri ve iletişim	► Ürünlerin pazarlama ve satışını şeffaf ve sorumlu bir şekilde; Türk Gıda Kodeksi (TGK) Etiketleme ve Tüketicileri Bilgilendirme yönetmeliği gibi mevzuatlara uygun şekilde gerçekleştirmek; tüketicilere gıdanın kaynağı, besin değeri ve çevresel ayak izi hakkında bilgi vermek	► Sürdürülebilir etiketleme yapılan ürün oranını %X artırmak ► Reklam Verenler Derneği'nin taahhüdü gibi ulusal ve uluslararası oluşumlara katılmak	► Sürdürülebilir etiketleme yapılan ürün oranı

*REACH: Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals

**GFSI: Global Food Safety Initiative

TANIMLAR

Kapsam 1: Doğrudan sera gazı emisyonu

Bir kuruluşun sahip olduğu veya kontrol ettiği sera gazı kaynaklarından salınan sera gazı emisyonu.

- Sabit yakma (kazan, fırın, türbin, ısıtıcı, incinerator, motor vb.)
- Mobil yakma (otomobil, kamyon, gemi, uçak vb.)
- Proses emisyonu (Çimento üretiminde kalsinasyon kaynaklı CO₂, petrokimya endüstrisinde katalitik kraking prosesinden kaynaklı CO₂, alüminyum ergitmede PFC (Perflorokarbon) emisyonu gibi)
- Kaçak emisyonlar (klima vb. bulunan soğutucu gazlardan, yangın söndürücülerdeki gazlardan, ekipman bağlantılarından, atık su arıtma tesisi, soğutma kuleleri, gaz işleyen tesisler vb. kaçaklar)

Kapsam 2: Enerji dolaylı sera gazı emisyonu

Bir kuruluş tarafından dışarıdan tedarik edilerek tüketilen elektrik, ısı veya buharın üretilmesi sırasında oluşan sera gazı emisyonu

Kapsam 3: Diğer dolaylı sera gazı emisyonu

Enerji dolaylı sera gazı emisyonundan başka, bir kuruluşun faaliyetlerinin bir sonucu olarak başka kuruluşların sahip olduğu veya kontrol ettiği sera gazı kaynaklarından ortaya çıkan sera

gazı emisyonu. Bu “yukarı” ve “aşağı” yönde tüm işlem emisyonlarını kapsar. Yukarı yönde işlem emisyonlarına, bir şirketin kendi imalat sürecinde ihtiyacı olan malların üretiminden kaynaklanan emisyonlar örnek verilebilir. Aşağı yönde işlem emisyonları bir şirketin ürettiği malların sebep olduğu emisyonlardır. Örneğin eğer bir şirket televizyon üretimi yapıyorsa, bu televizyonlar satıldıktan sonra enerji tüketenlerdir.

Çalışan devir oranı

Belirli bir dönem içinde işten ayrılanların oranını ölçmek için kullanılır. Dönem içinde ayrılan çalışan sayısının ortalama çalışan sayısına bölünmesi ile bulunur ve % cinsinden ifade edilir.

Kaza sıklık oranı

$\text{İş Kazası Sayısı} / \text{Toplam Çalışma Süresi} * 1.000.000$
(Bu formüldeki toplam çalışma süresi kişi*saat cinsinden olacaktır)

Kaza ağırlık oranı

$\text{Kayıp Gün} / \text{Toplam Çalışma Günü} * 1.000$ (Bu formüldeki Kayıp gün ve çalışma günleri kişi*gün cinsinden olacaktır)

EK KAYNAKLAR

Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Rehberi

https://www.borsaistanbul.com/files/Surdurulebilirlik_Rehberi_2020.pdf

İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği (SKD Türkiye)

<http://www.skdturkiye.org/files/yayin/100-maddede-surdurulebilirlik-rehberi.pdf>

Global Compact Türkiye

<https://www.globalcompactturkiye.org>

Hedefler İçin İş Dünyası

<https://www.business4goals.org/>

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

<https://www.kureselamaclar.org>

Dünya Ekonomik Forumu (WEF) Küresel Riskler Raporu

<https://www.weforum.org/reports/the-global-risks-report-2021>

AB Yeşil Mutabakatı

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

AB Tarladan Sofraya Stratejisi

https://ec.europa.eu/food/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en
https://eeas.europa.eu/sites/default/files/annex_-_farm_to_fork_strategy.pdf

Küresel Raporlama İnisiyatifi (GRI) Standartları

<https://www.globalreporting.org/standards/>

MSCI ESG Endüstri Öncelik Haritası

<https://www.msci.com/gics>

SASB Sektör Öncelikleri Haritası

<https://www.sasb.org/find-your-industry/>

SASB İşlenmiş Gıdalar Rehberi

<https://www.sasb.org/wp-content/uploads/2017/09/FoodBeverage-ExposureDraft-Redline.pdf?hsCtaTracking=88ae8f6f-0cf6-403e-89c3-de0255c4df34%7C10c09d1b-3146-48be-8c76-d3dc1dd8325a>

Global Food Safety Initiative (GFSI)

<https://mygfsi.com/who-we-are/overview/>

World Food Forum

<https://worldfoodforum.eu/>

Sustainable Food Trust

<https://sustainablefoodtrust.org/>

Food Systems for Health, Environment and Enterprise in the European Union

<https://susfans.eu>

BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)

<http://www.fao.org/sustainability/en/>

BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) / Sustainability Assessment of Food and Agriculture Systems (SAFA)

<http://www.fao.org/3/i3957e/i3957e.pdf>

BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) / “The State of Food Security and Nutrition in the World 2020” Raporu

<http://www.fao.org/documents/card/en/c/ca9692en>

BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) / “The State of Food and Agriculture 2020” Raporu

<http://www.fao.org/state-of-food-agriculture/en/>

BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) / Sürdürülebilir Toprak Yönetimi Gönüllü Kılavuz İlkeleri

<http://www.fao.org/3/i6874tr/i6874TR.pdf>

World Benchmarking Alliance - Food and Agriculture Benchmark

<https://www.worldbenchmarkingalliance.org/publication/food-agriculture/methodology/#framework>

Coller FAIRR Protein Producer Index

<https://www.fairr.org/index/methodology/>

The Food Industry Association - “Sustainability in the Food Industry: An Evolving Landscape” Raporu

<https://www.fmi.org/forms/store/ProductFormPublic/sustainability-in-the-food-industry>

Fixing the Business of Food Initiative

<https://www.fixing-food.com/wp-content/uploads/2020/05/Fixing-the-Business-of-Food-Evidence-in-the-Field-Sustainability-Reporting-and-Monitoring-in-the-Food-Sector.pdf>

UN Global Compact - Food and Agriculture Business Principles

<https://www.unglobalcompact.org/library/831>

GRI G4 Sector Disclosure - Food Processing

<https://www.globalreporting.org/standards/sector-program/>

TİM İhracat Raporu- 2021

https://tim.org.tr/files/downloads/Strateji_Raporlari/TIM_Ihracat_2021_Raporu.pdf

Gıda ve İçecek Sektörü Raporu-2020

<https://www.sanayi.gov.tr/assets/pdf/plan-program/GidaveIcecekSektorRaporu2020.pdf>

İstanbul Sanayi Odası
Odakule (Merkez)
Meşrutiyet Cad. No:63 34430 Odakule Beyoğlu/ İSTANBUL
Tel: +90 212 252 29 00
<https://www.iso.org.tr/>

Sürdürülebilirlik ile ilgili görüş ve önerileriniz için:

surdurulebilirlik@iso.org.tr

 [company/istanbulsanayiodasi/](https://www.linkedin.com/company/istanbulsanayiodasi/)

 [istanbulsanayiodasi](https://www.youtube.com/istanbulsanayiodasi)

 [istanbulsanayiodasi/](https://www.instagram.com/istanbulsanayiodasi/)

 [ist_sanayiodasi](https://twitter.com/ist_sanayiodasi)

 [istanbulsanayiodasi](https://www.facebook.com/istanbulsanayiodasi)

Rapor Danışmanlığı

Yeşilce Mahallesi, Yunus Emre Caddesi, Nil Ticaret Merkezi,
No: 8 Kat: 1, 4. Levent 34418 İstanbul
www.s360.com.tr

Tasarım ve Uygulama

info@editmedya.com
www.editmedya.com

YASAL UYARI: Bu doküman sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmış ve hazırlandığı dönemde doğru ve güvenilir olduğuna inanılan bilgi ve kaynaklar kullanılmıştır. Bu dokümanda yer alan içerik herhangi bir beyan, garanti veya taahhüt olarak yorumlanamayacağı gibi bu içeriğin eksiksiz ve değişmez olduğu da garanti edilmemektedir. İstanbul Sanayi Odası, bu doküman ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak oluşacak zararlarla ilgili hiçbir şekilde sorumluluk kabul etmemektedir. Bu dokümanın her hakkı İstanbul Sanayi Odası'na aittir. İstanbul Sanayi Odası'nın yazılı izni alınmaksızın herhangi bir üçüncü kişi tarafından, herhangi bir amaçla, kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz, görsel, sesli ya da yazılı platformlarda kullanılamaz veya yayımlanamaz.

İSO'nun Kurumsal Karbon Ayak izi Hesaplanması ve Raporlanması ile ilgili çalışmalarını hakkında detaylı bilgiye [buradan](#) erişebilirsiniz.

2021 Eylül

İSTANBUL SANAYİ ODASI
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
VİZYONU